

Diyaliz Hastalar?nda Egzersiz Yararlar?/Engelleri Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Diyaliz Hastalar?nda Egzersiz Yararlar?/Engelleri Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=20037>

Öz

Diyaliz Hastalarında Egzersiz Yararları/Engelleri Ölçeği (DPEBBS), kronik böbrek yetmezliği nedeniyle diyaliz tedavisi gören hastalarda fiziksel aktivite yapmaya yönelik algılanan faydalar ve kararlaştırılan engelleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik özellikleri ve Türkçe uyarlaması, 2016 yılında Dilek Taş tarafından Ege Üniversitesi'nde tamamlanan bir yüksek lisans tezi kapsamında incelenmiştir. Ölçek, yüksek düzeyde içerik ve yapı geçerliliği ile güçlü iç tutarlılık güvenilirliği göstermiştir. Elde edilen Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.80$ olup, ölçeğin diyaliz hastalarının egzersizle ilgili inançları değerlendirilmede güvenilir bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Diyaliz, Egzersiz, Kronik Böbrek Yetmezliği, Ölçek Geliştirme, Psikometri, Güvenirlik, Geçerlik

Yazarlar

Dilek Taş

Amaç

Diyaliz Hastalarında Egzersiz Yararları/Engelleri Ölçeği'nin temel amacı, son dönem böbrek yetmezliği nedeniyle sürekli diyaliz tedavisi alan bireylerin, düzenli egzersiz yapmaya yönelik sahip oldukları algılar ve inançları sistematik olarak değerlendirmektir. Bu ölçek, özellikle hemşirelik ve fizyoterapi alanlarında çalışan sağlık profesyonellerine, hastaların egzersize katılmaları artırmak için hangi faydaların vurgulanması gerektiğini ve hangi engellerin ortadan kaldırılması gerektiğini belirlemede kritik veriler sunar.

Ölçek, hastaların egzersizin sağlık harcamalarının azalması, vücut ağırlığının hafiflemesi gibi somut faydalarına ne ölçüde inandıklarını ve aynı zamanda yorgunluk, zaman kısıtlamaları veya fiziksel zorluklar gibi engelleri ne kadar güçlü algıladıklarını ortaya koyarak, bireyselleştirilmiş müdahale programlarının geliştirilmesine zemin hazırlar.

Yapı

Diyaliz Hastalarında Egzersiz Yararları/Engelleri Ölçeği, bireyin sağlık davranışları etkileyen bilişsel faktörlere odaklanmaktadır. Ölçeğin ölçtüğü temel psikolojik yapı, Algılanan Egzersiz Yararları ve Algılanan Egzersiz Engelleri olmak üzere iki ana boyuttan oluşur. Bu iki boyut, bireyin egzersiz yapma niyetini ve davranışını doğrudan etkileyen, Sağlık İnanç Modeli çerçevesinde değerlendirilen kritik unsurlardır.

Ölçek, diyaliz hastaların fiziksel aktiviteye yönelik motivasyonları ve kararlaştırmaları zorlukları subjektif olarak nasıl yorumladıklarını belirleyerek, bu popülasyonda egzersiz uyumunu anlamak için kapsamlı bir araç sunar.

Geçerlik

Ölçeğin geçerlik çalışmaları, hem içerik (kapsam) hem de yapı geçerliliği yönünden detaylıca incelenmiştir. Kapsam geçerliliği, uzman görüşlerine başvurularak değerlendirilmiş ve bu çalışmada Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) puanı 0.98 gibi oldukça yüksek bir değerde saptanmıştır.

Uzmanlar arasındaki uyumun değerlendirilmesi amacıyla uygulanan Kendall's W iyi uyum analizi, 0.301 değerini ($p=0.000$) vermiştir. Bu istatistiksel sonuç, ölçek maddelerinin ölçülmek istenen yapıyı temsil etme derecesi konusunda uzmanlar arasında yüksek düzeyde görüş birliğinin bulunduğunu açıkça göstermektedir. Yapı geçerliliği ise açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile incelenmiştir.

Güvenirlik

DPEBBS ölçeğinin güvenilirlik analizi sonuçları, aracın yüksek düzeyde iç tutarlılığına ve zamana karşı kararlılığına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin genel iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı olan **Cronbach Alfa** değeri $\alpha=0.80$ olarak saptanmıştır; bu değer, psikometrik araçlar için kabul edilebilir güvenilirlik sınırlarının üzerindedir. Ölçek puan ortalaması 80.10 ± 9.87 olarak belirlenmiştir.

Madde analizinde, bir maddenin madde-toplam korelasyonunun 0.20'nin altında olmasına rağmen, yanıtların tek bir cevapta yoğunlaşmamasının varyans etkilediği göz önüne alınarak ölçekten çıkarılmamıştır; diğer maddelerin korelasyonları yeterli bulunmuştur. Ölçek ve alt boyutların zamana karşı değişmezliğini (istikrarını) değerlendirmek için kullanılan **test-tekrar test** yöntemi, elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermiştir. Pearson Korelasyon analizi sonucunda birinci ve ikinci uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki güvenilirlik katsayısı $r=0.84$ olarak bulunmuş, bu da iki uygulama arasında pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki olduğunu ($p=0.000$) kanıtlamıştır.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla uygulanan analizlerde, açıklayıcı faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Faktör yapısının belirlenmesi sürecinde **Temel Bileşenler Analizi (TBA)** ve faktörlerin sadeleştirilmesi için **Varimax döndürme yöntemi** tercih edilmiştir.

Temel Bileşenler Analizi sonucunda, öz değeri (eigenvalue) birini aşan toplam beş faktör elde

edilmi?tir. Bu be? faktörün, ölçekteki toplam varyans?n %58,19'unu aç?klad??? saptanm??t?r. Bu sonuç, Diyaliz Hastalar?nda Egzersiz Yararlar?/Engelleri Ölçe?i'nin çok boyutlu bir yap?ya sahip oldu?unu ve alg?lanan yararlar ile engellerin farklı alt bile?enlerden olu?tu?unu göstermektedir.

Araç

Test Türü: Geli?tirme/Uyarlama

Format: 24 maddeden olu?an Likert tipi ölçek ve ek olarak 2 adet aç?k uçlu soru.

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Diyaliz Hastalar?

Ya? Grubu: Yeti?kin

Popülasyon Detaylar?: Kronik böbrek yetmezli?i nedeniyle düzenli diyaliz tedavisi gören hastalar.

Test Metodolojisi: 4'lü Likert tipi derecelendirme kullan?lmaktad?r. Derecelendirme, "Kesinlikle kat?lm?yorum" seçene?inden ba?layarak "Kesinlikle Kat?l?yorum" seçene?ine do?ru ilerlemektedir.

Anahtar Kelimeler

DPEBBS, Kronik Böbrek Yetmezli?i, Egzersiz Motivasyonu, Alg?lanan Engeller, Varimax, Test-Tekrar Test, Cronbach Alfa

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Bilgi mevcut de?il.

Ba?l? Kurulu? E-posta Adresleri: dilgun35@gmail.com

Yaz??ma Adresi: Bilgi mevcut de?il.

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçe?in geli?tirme çal??mas? 2016 y?l?nda tamamlanm??t?r (Yüksek Lisans Tezi). Ölçe?in ticari kullan?m? veya bilimsel ara?t?rmalarda kullan?m? için izin al?nmas? gerekebilir. Kullan?m ko?ullar? ve ücret bilgileri için sorumlu yazar Dilek Ta? ile ileti?ime geçilmesi önerilmektedir.

Orijinal tezin YÖK Ulusal Tez Merkezi ba?lant?s? a?a??dad?r: tez.yok.gov.tr

Kaynaklar

Ta?, D. (2016). *Diyaliz Hastalarında Egzersiz Yararları/Engelleri Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Ege Üniversitesi, İzmir.

Diyaliz Hastalarında Egzersiz Yararları/Engelleri Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: [diyaliz-hastalarinda-egzersiz-yararlari-engelleri-olcegi-toad.pdf](https://www.arabpsychology.com/wp-content/uploads/2016/12/diyaliz-hastalarinda-egzersiz-yararlari-engelleri-olcegi-toad.pdf)

24 madde + 2 açık uçlu soru

Madde 1. Egzersiz toplam sağlık harcamalarımla azalmasıma yardımcı eder.

Madde 2. Egzersiz vücut ağırlığı azaltmaya yardımcı eder.